

PŘECHOD K NOVÉ KVALITĚ ŘÍZENÍ VOJSKOVÉHO LETECTVA

Historie vzniku vojenského letectva sahá do dob první světové války, kdy vojenské letectvo vzniklo a získalo první zkušenosti z bojové činnosti. Vytvářené letecké útvary se přímo podřizovaly velitelům pozemního vojska.

V období před druhou světovou válkou tvořily vojenské letectvo v kapitalistických státech hlavně jednotky průzkumného letectva a z menší části stíhacího letectva. Názorům na jeho použití odpovídala i organizace tohoto letectva, které plnilo v podstatě úkoly vzdušného průzkumu ve prospěch pozemního vojska a jeho obrany na bojišti proti úderům ze vzduchu.

Názory sovětského velení v této době byly mnohem komplexnější. Vojenské letectvo bylo rozděleno na vojenské letectvo speciálně určené k součinnosti s pozemním vojskem a na operační letectvo, které působilo v souladu s cíli operace a války bez úzké součinnosti s pozemním vojskem. Ve vojenském letectvu byly zařazeny průzkumné letouny, letouny pro řízení palby dělostřelectva, bitevní střemhlav bombardující letouny, letouny pro blízké bombardování a určitá část stíhacích letounů, tzn. ty druhy letectva, které byly nejvíce přizpůsobeny k součinnosti s pozemním vojskem.

V průběhu Velké vlastenecké války došlo ke zrušení vojenského letectva s cílem uskutečnit centralizaci velení letectvu. Letectvu byla v průběhu druhého a třetího období války vyčleněna většina bitevních a bombardovacích svazků a útvarů k plnění úkolů dříve ukládaných vojenskému letectvu, tj. ničení nepřátelské živé síly a techniky na bojišti a v bližší operační hloubce. Jako mohutný prostředek letecké podpory působilo hlavně v taktické součinnosti s vševojskovými a tankovými armádami. V poválečných letech se názory na leteckou podporu pozemních vojsk dále vyvíjely.

K převratným změnám ve prospěch vojenského letectva došlo zavedením vrtulníků do výzbroje armád, zvláště bojových vrtulníků, vyzbrojených protitankovými řízenými střelami. Útvary a jednotky vrtulníků vytvořily samostatný druh letectva — vojenské letectvo.

Zkušenosti z bojového použití vojskového letectva v lokálních válkách svědčí o jeho rozsáhlém a všestranném použití v současném vševojskovém boji. Bylo využíváno především k:

- ničení pohyblivých obrněných cílů na bojištích,
- průzkumu všeho druhu,
- REB,
- zabezpečení velení,
- přepravě vojsk a materiálu.

S rozvojem vojskového letectva bylo nutné řešit otázky úzké součinnosti s pozemním vojskem při podpoře jeho bojové činnosti a s jeho PVO při přeletech nad vojsky v operační sestavě. Za tím účelem byli vysíláni představitelé letectva na různé stupně velení pozemních vojsk.

Do sedmdesátých let v naší armádě zprostředkovávaly součinnost u vševojskových armád **letecké operační skupiny (LOS)**, od sedmdesátých let do současné doby to byla **střediska bojového velení letectva letecké armády**. **Oba tyto orgány byly předurčeny k plnění součinnostních úkolů, ale útvary a jednotky vojskového letectva do jejich přímé podřízenosti nepatřily.**

Od roku 1980 se při cvičeních v naší armádě ověřoval nový systém velení vojskovému letectvu, a to jako organická součást **velitelství vševojskové armády — velitelství letectva** se skupinami bojového velení letectva pro svazky a leteckými návodčími. Od první ukázky této činnosti v roce 1981, organizované v ČSLA štábem Spojených ozbrojených sil, bylo zřejmé, že jde o kvalitativní posun v řízení letectva v pásmu vševojskové armády. Významné bylo to, že souběžně s tím byla zřízena i společná velitelská stanoviště PVO a letectva na stupni frontu a armády a naváděcí stanoviště letectva na velitelských stanovištích (VS) protiletadlových pluků armád a divizí. Tímto opatřením se vytvořily podmínky k velení stíhacímu letectvu a PVO z jednoho místa a rovněž k zajištění bezpečnosti vlastního letectva. Zkušenosti dokazují, že jde o velmi progresivní prvek řízení s předpoklady pro automatizaci řady činností a vazeb s PVOS. Vybudovaná mobilní pracoviště, o kterých v našem časopise bylo již pojednáváno, vytvářejí pro zkvalitnění bojové činnosti letectva další předpoklady.

Nutnost změny ve velení vojskovému letectvu si objektivně vyžadují nové podmínky v jeho organizaci, rozvoji a hlavně v perspektivách jeho výstavby. Rovněž odtrženost středisek bojového velení od vševojskových armád nezabezpečovala včasné zaujetí míst velení, dostatečnou sladěnost při přechodu z mírového na válečný stav a při vedení bojové činnosti efektivní využívání bojových možností úsilí přiděleného vojskovému a frontovému letectvu. Složitá součinnost prodlužovala dobu úderu na výzvu a neumožňovala veliteli vševojskové armády rychlé rozhodování k využití tak významné úderné síly.

Nový prvek velení vojskovému letectvu vytváří lepší podmínky pro efektivní využití sil a prostředků letectva a PVO armády především tím, že:

- zjednodušuje součinnost mezi letectvem frontu a velitelstvím vševojskové armády,
- vytváří podmínky pro lepší zajištění bezpečnosti vlastního letectva před palbou vlastních prostředků PVO,
- umožňuje získání a využití jednotné informace o vzdušné situaci včetně společného využívání některých technických prostředků velení,
- přímo velí armádnímu kompletu vojskového letectva,

— zvyšuje možnosti pro komplexnější použití letectva a vojska PVO při plnění rozhodujících úkolů.

Velitelství letectva armády (VLA) se skupinami bojového velení (SkBV), stanovišti pro navedení na pozemní a vzdušné cíle (SNPVC) a radionavigačními body (RNB) zajišťují centralizované řízení letectva armády a využití vyčleněného úsilí vojskového a frontového letectva frontu při plnění bojových úkolů v součinnosti s pozemními vojsky armády a také bezpečnost letů v prostoru činnosti prostředků PVO pozemního vojska armády.

Řízení bojové činnosti letectva v pásmu armády a řešení požadavků součinnosti s pozemními vojsky armády se uskutečňuje na společném velitelském stanovišti letectva a PVO armády (SVSL a PVO A), které je rozmísťováno v prostoru velitelského stanoviště vševojskové armády, přes SkBV rozmístěné na VS prvosledových msd (td) a letecké návodčí (LN) na VS prvosledových msp, mspr (tp, tpr), SNPVC rozmístěném společně s VS plrp armády (divíze) a RNŘ.

Velitelství letectva armády na společném velitelském stanovišti letectva a PVO armád by mělo, podle mého názoru, společně s oddělením PVO armády organizovat a plnit tyto úkoly:

- shromažďovat, zevšeobecňovat a předávat zprávy o činnosti nepřítele ve vzduchu a na zemi,
- plánovat bojové použití vojskového letectva, prostředků PVO a jejich součinnost s pozemními vojsky a frontovým letectvem,
- určovat úkoly frontovému letectvu, které bude působit ve prospěch armády, a vyžadovat jeho vzlety v rozsahu bojového úsilí přiděleného velitelem frontu,
- řídit a koordinovat lety vojskového letectva a frontového letectva prolétávajícího pásmem odpovědnosti armády,
- velet vojskovému letectvu a letounům z vyčleněného úsilí frontového letectva působícího v pásmu činnosti armády,
- organizovat opatření k zajištění bezpečnosti letů před činností vlastní PVO a bezpečnost pozemních vojsk před úderem vlastního letectva,
- plánovat letištní manévry vojskového letectva a manévry prostředky PVO vševojskové armády,
- organizovat, plánovat a řídit materiální technické, letištní, radiotechnické, spojovací, týlové a technické zabezpečení vojskového letectva a vojska PVO armády,
- organizovat jednotný systém průzkumu vzdušného prostoru a výměny informací o vzdušné situaci.

Ke splnění těchto úkolů na společném velitelském stanovišti velitelství letectva a PVO zabezpečuje v období:

1. Přípravy k bojové činnosti:

- systém shromažďování, vyhodnocování a předávání zpráv o činnosti nepřítele ve vzduchu a na zemi,
- předkládá veliteli armády bojové možnosti a stav bojové pohotovosti vojskového letectva, sil a prostředků vojska PVO a možnosti orgánů řízení letectva armády,
- navrhuje veliteli armády úkoly, prostory a cíle činnosti vojskového a frontového letectva a způsob bojového použití vojska PVO v armádní operaci,
- plánuje a navrhuje rozmístění vojskového letectva armády, naváděcích

stanovišť na pozemní cíle, stanovišť řízení a kontroly letů, radionavigačních bodů a jejich manévr,

- plánuje a organizuje materiálně technické, letištní, radiotechnické, spojovací, týlové a technické zabezpečení vojskového letectva a prostředků PVO armády,

- zpracovává plán bojové činnosti vojskového a frontového letectva ve prospěch armády a plánovou tabulku letů vojskového a frontového letectva,
- účastní se zpracování plánu součinnosti letectva s vojsky armády a plánu součinnosti s vojsky PVOS,

- podílí se na upřesňování zásad zajišťování bezpečnosti letů v prostorech činnosti prostředků PVO armády a při společné činnosti letectva a RVD, zvláště při použití jaderných zbraní; dále na označování předního okraje linie fronty (vlastních vojsk) a doručuje je letectvu armády a frontu,

- organizuje pátrací a záchrannou službu osádkám letounů v nouzi vlastními prostředky i silami a prostředky pozemních vojsk,

- předkládá VS letectva a PVO frontu požadavky na čerpání vyčleněného úsilí frontového letectva ve prospěch vševojskové armády.

2. Vedení bojové činnosti:

- udržuje neustálý přehled o pozemní a vzdušné situaci vlastních vojsk a nepřítele, uvědomuje o vzdušné situaci a vyhlašuje varovné signály,

- předkládá veliteli armády návrhy na použití letectva ve prospěch armády,

- řídí bojovou činnost vojskového letectva, sil a prostředků PVO armády, jejich manévr a všestranné zabezpečení,

- uskutečňuje výzvu letounů letectva frontu k bojové činnosti v době schválené velitelem letectva frontu přímo u vyčleněných leteckých svazků a útvarů a v době, která není ve schváleném požadavku, prostřednictvím VS letectva a PVO frontu,

- informuje VS letectva a PVO frontu, součinnostní letecké svazky a útvary a divize PVOS o pozemní a vzdušné situaci v pásmu armády, o úkolech plněných vojsky armády, o průběhu linie fronty a upřesňuje cíle, doby vzletu a úderů; seznamuje je s radiační, chemickou, povětrnostní a radioelektronickou situací v prostoru armády,

- s využitím podřízených naváděcích stanovišť, stanovišť řízení a kontroly letů, radionavigačních bodů, skupin bojového velení, míst řízení a kontroly letů a leteckých návodčích řídí lety a navádění letounů frontového a vojskového letectva působícího ve prospěch armády, nebo letouny, jejichž lety mu bylo nařízeno řídit, a informuje VS součinnostních leteckých svazků a útvarů o změnách režimu letů vlastních letounů v prostorech bojové činnosti armádních a divizních prostředků PVO,

- udržuje součinnost s VS letectva a PVO frontu a divizemi PVOS při odražení hromadných úderů letectva nepřítele,

- informuje velitele armády, VS letectva a PVO frontu a VS součinnostních leteckých svazků a útvarů a divize PVOS o přijatých rozhodnutích a o výsledcích bojové činnosti ve prospěch armády,

- činí opatření k zajištění bezpečnosti letů v prostoru odpovědnosti armády, zvláště pak před palbou vlastních prostředků PVO a kontroluje jejich dodržování, hlásí prostředkům PVO průlety vlastních letadel prostory jejich bojové činnosti,

— hlásí VS letectva a PVO frontu údaje o osádkách letounů v nouzi, organizuje pátrání a jejich záchranu v pásmu armády a řídí vrtulníky k tomu účelu vyčleněné,

— řídí obnovu bojeschopnosti vojenského letectva a PVO, obnovu narušeného systému velení a spojení.

Z určení vojenského letectva je zřejmé, že vzhledem k takticko-technickým a bojovým možnostem svých vrtulníků bude je používat především k ničení pozemních, zejména pohyblivých objektů na bojišti, dále ke zvýšení pohyblivosti vojsk a k zabezpečení jejich bojové činnosti. Všechny úkoly plní v úzké součinnosti s útvary a svazky pozemního vojska a frontového letectva.

Pro vševojskové velitele bude vojenské letectvo v nové organizační struktuře a systému velení účinnějším pomocníkem při řešení všech taktických i operačních úkolů. Efektivnost nově vytvořených podmínek dále prohloubí bojové využití specifických vlastností vojenského letectva vyzbrojeného různými typy vrtulníků, které umožňují:

— rozmísťovat vrtulníkové útvary a jednotky na polních plochách, což je výhodné pro maskování a volnost letištního manévru,

— udržovat v pohotovosti vrtulníkové jednotky na neupravených plochách v blízkosti prostoru jejich bojové činnosti, což jim umožní rychle přiletět do prostoru bojové činnosti,

— přistávat na plochách malých rozměrů v prostoru rozmístění útvarů a svazků pozemního vojska; to je příznivé pro společné působení,

— ničit nepřátelské objekty, především pohyblivé obrněné cíle v malé vzdálenosti před bojovými sestavami vlastních vojsk, za použití různých ničivých prostředků,

— vysazovat do nepřátelského týlu živou sílu a bojovou techniku pozemního vojska, a to ve dne i v noci, za normálních i ztížených povětrnostních podmínek, zpravidla v přízemních výškách, kdy lze využít terénní nerovnosti k maskování,

— přepravovat živou sílu, bojovou techniku a materiál.

Vrtulníky mohou létat ve dne za vodorovné dohlednosti 700 až 1000 m a při výšce spodní hranice mraků 70 až 100 m. Za šera a v noci za vodorovné dohlednosti 1000 až 1500 m a při výšce spodní hranice mraků 100 až 150 m. Tyto vlastnosti charakteristické pro činnost vrtulníků umožňují, aby útvary a jednotky vojenského letectva plnily široký okruh úkolů v zájmu pozemního vojska, za různé bojové a povětrnostní situace a v kterékoli denní době.

Při plánování a vedení bojové činnosti a operací je třeba plně využívat vlastností vrtulníků, zkušeností z bojového použití a současně respektovat zvláštnosti těchto vzdušných bojových prostředků, jako jsou:

— nepřetržitá vysoká pohotovost útvarů (jednotek) vojenského letectva k bojové činnosti,

— používání vojenského letectva ve vševojskovém boji a operaci vševojskové (tankové) armády se uskuteční zpravidla podle rozhodnutí a plánu velitele armády a velitelů motostřeleckých (tankových) divízi,

— vhodná kombinace centralizovaného a decentralizovaného velení útvarům (jednotkám) vojenského letectva v rámci armády,

— soustředění hlavního úsilí vojenského letectva na plnění nejdůležitějších úkolů na hlavním směru činnosti vojsk,

- neustálá a přesná součinnost útvarů (jednotek) vojskového letectva se svazky (útvary, jednotkami) pozemního vojska a frontového letectva,
- překvapivost a rychlost působení.

Nové velení vojskovému letectvu je vytvořeno s předpokladem dalšího jeho rozvoje. Příští možné válečné střetnutí by se vyznačovalo hromadným použitím bojových vrtulníků, zvláště proti obrněným a pohyblivým cílům v taktické hloubce. Počty vrtulníků v pozemních vojskách NATO, především v americké armádě, ale i v Sovětské armádě, ukazují, jaký význam tomuto druhu vojska je přisuzován.

Na základě tohoto vývoje lze usuzovat, že rozvoj našeho vojskového letectva bude po kvalitativní, ale i kvantitativní stránce podporován vševojskovými veliteli, kteří v něm mají a dále budou mít velkou údernou sílu a přepravní kapacitu s vysokou manévrovací schopností, prostředek k získání přesných informací a zabezpečení velení.

Rozvoj vojskového letectva bude pravděpodobně směřovat ve frontovém kompletu cestou zvyšování počtu vrtulníků pro přepravu taktických a operačních výsadek a bojových vrtulníků. V armádním kompletu by bylo účelné perspektivně sledovat zvyšování počtu bojových vrtulníků ve vrtulníkových plucích, armádních a divizních letkách velení a průzkumu (letky 18 až 20 vrtulníků, pluky 60 i více). Pro zabezpečení přepravy bojové techniky, zvláště ve frontovém kompletu, je vhodné zavádět vrtulníky s větší únosností, velkým objemem kabin a doletem. Bojové vrtulníky, které jsou zaváděny, mají vyšší rychlost, větší manévrovost a moderní raketovou výzbroj proti obrněným pozemním cílům a jsou zároveň vybavené raketami „vzduch-vzduch“ k boji proti vrtulníkům nepřítele. Samozřejmě by mělo být i jejich vybavení prostředky REB a pancéřování životně důležitých částí.

Mimořádný význam v další bojové přípravě vojskového letectva a jeho rozvoji má výchova pilotů, letovodů a operátorů, osádek a velitelů letek a pluků. Rozmanitý je i rozsah bojových úkolů, které plní útvary a jednotky vojskového letectva. Převážně působí v přízemních výškách, za silné odvetné činnosti nepřátelské PVO, v rychle se měnící pozemní a vzdušné situaci. To vše klade vysoké nároky na výkonné letce vojskového letectva. Velitelé jednotek a útvarů musí mít všechny vlastnosti vynikajícího pilota, být výtečně takticky připraveni, dále je nutné, aby měli návyky v rychlém hodnocení situace, rozhodování a ukládání úkolů. **Zaměření výcviku a výchovy k těmto vlastnostem se musí stát jedním z hlavních úkolů velitelství letectva armády, ale i dalších oddělení a funkcionářů vševojskové armády.**